

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

0980 ק"א תתמ"א תשס"ו ט"ו סיון 367

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מדוע רבי יהודה בן בתירה לא עלה לארץ ישראל?

מבית המקדש, לכן רבי יהודה בן בתירה לא רצה להעלות לבית המקדש.

כתבו תוספות (פסחים שם ד"ה מאליה מי קספו לך): "ורבי יהודה בן בתירה שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראה. א"נ נציבין חו"ל היא כדמוכח בספרי בפ' ראה. ועוד בתרגום ירושלמי (בראשית י) ואך ואכד וכלנה בארץ שנער מתרגם והדס ונציבין וקטיספי".

והנה על חידוש התוספות שהנמצא בחו"ל פטור מלעלות לרגל, הביא המהר"ץ חיות (הראשון במסכת גיטין) קושיה בשם חכם מופלג, המשנה שם אומרת, לענין שליח המביא גט ממדינת הים שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומפרטת המשנה נקרא "מדינת הים" ומצינת המשנה ואשקלון כדרום, כלומר שאשקלון חוצה לארץ היא.

מקשה המהר"ץ חיות בשם חכם מופלג אחד: בירושלמי פ"ג דפאה מסופר שם על שני אחים מאשקלון שעלו לירושלים ושכניהם הנכרים רצו להיכנס לביתם ולשדוד את הרכוש, והקב"ה זימן מלאכים בדמות אותם האחים. יעו"ש כל הסיפור. ולכאורה לפי מאי דחזינן כאן שאשקלון מדינת הים הוא אם כן מדוע שני האחים האלה עלו, הרי התוס' אומרים שמי שדר בחוץ לארץ פטור מלעלות אלא י"ל דבאמת האחים האלו לא עלו מצד החיוב אלא הם רק החמירו על עצמם לעלות.

ומצינו בסוטה (כא). בענין הסוטה שיש זכות תולה המגינה ושומרת עליה מן המים המאררים, ושאלת הגמרא: זכות דמאי? אילימא זכות דתורה הרי אינה מצווה ועושה עיי"ש. נמצא, כי מי שמקיים מצווה שאינו מצווה ועושה אין המצווה שומרת ומגינה עליו, וכאן כיון דבני אשקלון פטורין מן הראיה מן הדין, א"כ לא היו צריכים לקבל הגנה ושמירה ומדוע עביד להון הקב"ה ניסים בכדי. עכ"ל החכם השואל.

ומתוך המהר"ץ חיות: ובאמת לדעתי לא דמי להך דסוטה כלל דשם מקשה הש"ס דזכות דתורה אין יכולה להגין עלי' מפני שאיננה מצווה ועושה, אבל בנידון דידן מאן לימא לן דעיי' זכות עלי' לרגל עביד להון הקב"ה נסין, דלמא הוי להון מצות אחירות אשר הגינו עליהם ובשבילם נעשו להם ניסים. ועוד תמצא מדרש שה"ש פ"קא מה יפו פעמך מובא ג"כ ענין דשני אחין רק שמה הגירסא בזה"ל "כד אילין יהודאין סלקין למצליי' בירושלים", משמע שלא עלו לרגל רק להתפלל במקדש וגם אחר החורבן שלא היו חייבין לעלות לרגל כיון שלא ה' להם לא מזבח ולא זבח בכל זאת היו רגילים לעלות לירושלים להתפלל במקום המקודש עי' בראשית רבה פ' פ"א ר' ישמעאל ב"ר יוסי סליק צלאה בירושלים עבר בהדין פלאטינוס. עיי"ש שר' ישמעאל ב"ר יוסי ה' בזמן רבי הרבה שנים אחר החורבן וכו'.

ונראה ליישב על פי הגמרא בסוכה (מט): דרש רבא מאי דכתיב "מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב", מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל. "בת נדיב" - בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב, שנאמר "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם", אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב? אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים. וכתב רש"י: נדיב, שנדבו לבו להכיר את בוראו.

פרשתנו פותחת בבקשתו של משה לבטל את הגזרה ולאפשר לו להיכנס לא"י. אבל בסופו של דבר לא מתקבלת בקשתו של משה רבינו, מדוע? אומרת הגמרא בסוטה (יד): דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י? וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשיתם.

ומתבאר כי המשתוקק ורוצה לעלות לארץ ישראל, נחשב בשמים כאילו עלה לארץ ישראל וקיים את כל מצוותיה.

בזה נבוא ונבאר המעשה עם הגוי שאכל קרבן פסח ורבי יהודה בן בתירה בחכמתו הצילם לבל יכשלו להאכיל את הגוי בקרבן פסח. וכך מביאה הגמרא בפסחים (ג): ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים, אמר: כתיב "כל בן נכר לא יאכל בו", "כל ערל לא יאכל בו" ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי? אמר ליה רבי יהודה בן בתירה [וכתב בספר תפארת שלמה עה"ת שיר השירים פרק ג' וז"ל: ממעלת ר' יהודה בן בתירה. ידוע מספרים ונודע לכל. אשר בליל ר"ח סיון ובליל שבועות כל העולם רואים עמוד אש על קברו מהארץ עד לשמים והוא דבר פלא בעיני כל רואיו וכו' יעו"ש המשך דבריו]: מי קא ספו לך מאליה? אמר ליה: לא. כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה. כי סליק, אמר להו: מאליה ספו לי! (רש"י: הלעיטוני מן האליה, וכבש היה, ואלייתה קריבה לגבוה, דכתיב בכבש (ויקרא ג) האליה תמימה). אמרו ליה: אליה לגבוה סלקא? אמרו ליה: מאן אמר לך הכי? אמר להו: רבי יהודה בן בתירה. אמרו: מאי האי דקמן בדקו בתירה ואשכחוהו דארמאה הוא, וקטלוהו.

[וכתב המנחת חינוך (מצוה קכ"ז אות כ"ג): דקטלוהו משום דקעבר על גזל, כי קדשים קלים לאחר שחיטה הוי ממון גבוה, ובעלים משולחן גבוה קא זכו, וזה רק בישראל אבל בגוי לא שייך זה. וא"כ הגוי שאכל פסחים עבר על גזל מגבוה, ובן נח מצווה על הגזל ואזהרתו זו היא מיתתו וכמבואר בסנהדרין דף נ"ו ולכן הוה באכילה זו גזלן ולזה הרגו להאי ארמאה.

לעומת זאת בשו"ת המהרש"ם (ח"ד סימן ק"ג) תירץ על פי מה שכתבו התוס' בבבא מציעא דף ע', שגוי מצווה גם על איסור אונאה, כמו שהם מצווים על הגזל ואזהרתן זו מיתתן ולכן קטלוהו].

שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירה: שלם לך רבי יהודה בן בתירה דאת בניצבין ומצודתך פרוסה בירושלים.

השאלה עולה מאליה: מדוע ריב"ב עצמו לא עלה לא"י ולבית המקדש והודיע להם ממעשיו של אותו ארמי.

נראה לתרץ על פי מעשה שהיה עם הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, שבא יהודי עם חזות חרדית, ורבי חיים קנייבסקי לא רצה לברכו משום שגוי הוא, ואן התברר שהוא עבר גיור שלא כהלכה. וכשנשאל רבי חיים כיצד ידע, השיב בפשטות שהרגשי את טומאתו. והנה, עולה לו גוי לבית המקדש ואוכל מקרבון פסח, וכי אותם כהנים לא מרגישים את טומאתו של אותו גוי. אלא על כרחך שהיו אלו כהנים שאינם ראוים, ומחמת מעשיהם הרעים גרמו לסילוק השכינה

היה לנו כי מצות עליה לרגל שייכת אל נדיבות לב, ולכן מידה כגון מידה גם הקב"ה מתנהג עמם בנדיבות לב, וגם אם אין ראוי שיקבלו הגנה ושמירה, רהי שהקב"ה שומר עליהם.

וזוה שאמרה האתון לבלעם: "כי הכיתני זה שלש רגלים", וכתב רש"י, רמזה לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים. כלומר רמזה לו בזה, שאינו יכול לפגוע בעם ישראל שיש להם שמירה והגנה מצד נדיבות לב, יותר מן הרגיל.

סיפר ר' גבריאל יגודיוב, בעל מספרה ברחוב עזרא בני ברק:

שפעם היתה גניבה במספרה שלו, כשהגנב מצליח לרוקן את כל המכשור המתקדם שהיה במקום, בסך אלפי שקלים, וכמעט לא הותיר דבר.

כמעט, אמרנו; כי היה דבר אחד שלמרב הפלא נעלם ממנו, למרות שהוא היה גלוי למדי, והיה מונח באחת המגירות ממנה נגנבו כל כלי הספרות. המדובר היה במעטפה בה היו אלפי דולרים, שנאספו במגבית צדקה עבור משפחה ענייה. כשנכנסתי בשעות הבוקר למספרה וראיתי שהמקום נפרץ, החסרת כמה פעימות, ועיקר חששותי נסבו על המעטפה היקרה. כשראיתי שהמגירה פרוצה, חשך עליי עולמי. הייתי בטוח שלא אמצא שם את המעטפה.

חלפו כמה חודשים מאז הגניבה, ממשיך ר' גבריאל לספר, והנה אני עומד יום אחד בבית הכנסת, ומישהו מקיש על גבי. הסתובבתי אחרנית, וראיתי לפניי יהודי חרדי עם זקן ופיאות, וכולו אומר יראת-שמים. "אתה יודע מי אני?" – שאל. לא, השבתי בהחלטיות. "אני הגנב שב'ביקר' במספרה שלך ונגב לך את כלי התספורת היקרים. מאז הספקתי לחזור בתשובה שלימה, וברצוני לבשר לך שהדבר קרה בגלל הגניבה, ומעשה שהיה כך היה:

"כמה ימים לאחר הגניבה החלטתי לחזור למספרה ולראות באיזו צורה לקחת את העניין, ומה אתה מספר ללקוחותיך... ישבתי על כסא והמתנתי בתור כמו כולם. מה ששמעתי שם, בהמתנה, הכניס אותי להלם. ואני מתכוון לעניין המעטפה. כל אחד מהלקוחות שישב על כסא התספורת, שמע ממך את הסיפור הזה מחדש. וגם כשהגיע תורי, סיפרת לי את כל הסיפור, מתחילתו לסופו.

עיקרו של הסיפור שלך היה, שלמרות שהגנב שפרץ למספרה לא הותיר מגירה אחת שלא פתח, הוא לא גילה את המעטפה ובה אלפי הדולרים שהיו מונחים באחת המגירות. סיפרת לכולם שגם מגירה זו נפרצה, והמעטפה כבר היתה מונחת לפני העיניים של הגנב, ולמרות זאת העלימו אותה מן השמים. הארכת לספר לכולם שאלפי הדולרים הוקדשו לצדקה, והמסקנה המתבקשת שלך מכל הסיפור היתה, שהקב"ה שמר על כספי הצדקה הללו מכל משמר.

מלבד התפעלותי בעניין ההשגחה הפרטית שהיתה לך, אני אישית השתוממתי גם מכך שלא היה אכפת לך כלל על הנזק האישי שנגרם לך, ואת עיקר רגשותיך הפנית אל השמחה שהתעוררה בקרבך בעקבות הצלתה של מעטפת הצדקה.

לאחר שגם אני שמעתי ממך את הסיפור כולו, לא יכולתי שלא להתעורר בתשובה. אם הקב"ה אפשר לי לקחת מהמספרה את כל מה שליבי חפץ, ורק את המעטפה, שהיתה כבר במצב גלוי, הסתיר ממני, אות ברור הוא שאכן יש השגחה פרטית בעולם. חשבתי וחשבתי על כך, והתחזקתי מאוד, עד שחזרתי בתשובה שלימה. והנה אני כאן לפניך ככלי מלא בוושה וכלימה, ומבקש סליחה על מה שעשיתי, וכמו כן אבקש שתעשה לי חשבון מפורט על הנזק שנגרם לך, ואשלם לך הכל-מכל-ל עד הפרוטה האחרונה.

והנה תוספות מיישבים השאלה מדוע רבי יהודה בן בתירה לא עלה לרגל, כי היה גר בנציבין שהחוצה לארץ היא, ופטור מן הראיה.

אבל עדיין יש לשאול הגם שפטור הוא מדוע לא עלה.

אלא "חזון העצמות היבשות" היא נבואתו של יחזקאל, בה הוא רואה במראה הנבואה כיצד הוא מונח בתוך בקעה מלאה עצמות יבשות, שאין בהם חיות, וכיצד הקב"ה מחייה את אותם שלדים, קורם בהם עור ובשר ומפיהם בהם נשמת חיים. כשהנמשל לעצמות היבשות הוא מצב עם ישראל בגלות והתחייה שתהיה לו באחרית הימים.

הגמרא בסנהדרין (צב:) דנה בנבואה של יחזקאל ומבררת מה היה המאורע שגרם לאותם אנשים למות ומדוע זכו דווקא הם לתחיית המתים עוד בעולם הזה.

אחת השיטות, "אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו". אנו יודעים כי בברית בין הבתרים נגזר על אברהם אבינו שבניו ישתעבדו 400 שנה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. אותם בני אפרים, ספרו 400 שנה מאותו יום של ברית בין הבתרים וכשהשלימו את המנין ברחו ממצרים. אלא שהחשבון שלהם היה מוטעה מכיון, שהיו צריכים לספור מלידת יצחק, אירוע שהתרחש 30 שנה לאחר מכן.

אותם "מקדימי קץ" יצאו ממצרים 30 שנה לפני הזמן, וחוסלו על ידי אנשי גת (דברי הימים א' ז', כא). אם כן עצמות אלו היו שייכות

לאנשים שעלו לארץ לפני המועד אותו קבע הקב"ה לגאולת עם ישראל.

ומביאה שם הגמרא: עמד רבי יהודה בן בתירה על רגליו ואמר: אני מבני בניהם של מתים שהחיה יחזקאל הנביא, ואלו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם.

וכתב המב"ט בספרו בית אלקים (שער היסודות פרק נ"ה) שהצדיקים שנסתלקו בדרכם לא"י אינם צריכים גלגול מחילות ונחשב כמו שנסתלקו בא"י, וראיה מהמתים שהחיה יחזקאל שהיו בבקעת דורא בחור"ל, וכיצד קמו לתחיה? אלא כיון שהיו מבני אפרים שיצאו בדרכם ממצרים לארץ ישראל, ולזאת נחשב להם במקום משכבם שהם בא"י, והוה כאילו נסתלקו בארץ ישראל.

לפי זה יש לומר שרבי יהודה בן בתירה לא הוצרך להעלות לרגל, כיון שהוא היה מבני בניהם של בני אפרים והוא גילה את סודם שעל ידי הרצון וההשתוקקות נחשב להם כאילו הם כבר בארץ ישראל, ומעלה עליו כאילו קיים את כל מצוותיה. וכמו שמצינו אצל משה רבינו בפתיחת דברינו.

ובזה נבוא ונבאר את הגמרא בשבת (צו:): בענין מחלוקתם של רבי עקיבא ורבי יהודה בן בתירה בעניינו של צלפחד מי היה, שרבי עקיבא טען שמקושש עצים היה ואמר על כך רבי יהודה בן בתירה: עקיבא! בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין, אם כדברך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק, אלא הא גמר גזירה שוה גזירה שוה לא גמר אלא מהיכא הוה מויעפילו הוה.

וצריך להבין וכי המעפילים אין זו עבירה, וכי איזה קולא מצא רבי יהודה בן בתירה שבחר לומר שצלפחד היה מהמעפילים?

אולם לפי דברינו יש לומר, אחר שראה שאבותיו בני אפרים באו לתיקונם על כך שעלו לארץ ישראל קודם זמנם, לכן אף צלפחד יבוא לתיקונו כיון שהיה מהמעפילים שעלו לארץ קודם זמנם.

יום ראשון	מקום	שעה
בית הכנסת היזדים אדוניו הכהן 26 שכונת הבוכרים	2:00 בצהריים (2:40 תפילת מנחה)	
שני	בית הכנסת יד שלמה רחוב יונתן בן עוזיאל 4	11:00 בבקר
שני	בית הכנסת מוסיוף רחוב יואל	3:30 בצהריים
שלישי	בית הכנסת מאורות משה רחוב ריקאנטי רמות	11:00 בבקר
שלישי	רדיו שובה ישראל ניתן לשמוע גם במספר 023743001	7 בערב
שלישי	בית הכנסת חזון יעקב בורוכוב רחוב דוד 21 שכונת הבוכרים	8:15 בערב
רביעי	בית הכנסת בית יעקב סייירת גולני 7 פסגת זאב מרכז	10:00 בבקר
רביעי	בית הכנסת בית יצחק גבירצמן 5 פסגת זאב מזרח	11:00 בבקר
חמישי	בית הכנסת בית יעקב סייירת גולני 7 פסגת זאב מרכז	10:00 בבקר
חמישי	בית הכנסת בית יצחק גבירצמן 5 פסגת זאב מזרח	11:00 בבקר
חמישי	בית הכנסת סילוורה רחוב חיים ולירו (ליד שוק מחנה יהודה)	6:15 אחר הצהריים
שישי	רדיו שובה ישראל ניתן לשמוע גם במספר 023743001	9:15 בבקר
שבת	בית הכנסת חזון יעקב בורוכוב רחוב דוד 21 שכונת הבוכרים	5:45 אחר הצהריים (לאחר שיעורו של הרב סופר שליט"א)

**את השיעורים ניתן לשמוע בקול הלשון 036171068
שלוחה 47**